

ÄSKEKÄRRSSKEPPET IN MEMORIAM?

För ett par år sedan var det stort hulla-baloo kring Sveriges enda vikingatida skeppsvrak i Göteborg, Äskekärrsskeppet. Expertisen från de samlade nordiska länderna var där, ett nytt rekonstruktionsförsök gjordes av den erfarna norske båtbyggaren Gunnar Leiro, en 1:1-dokumentation planerades och diskussionen beklade goda råd om uppställning, konservering och dylikt. Det var tydligt att man på ansvarigt håll insåg att 45 års skandalösa försummelser nu i möjligaste mån skulle korrigeras.

I slutet på trettio-talet hade t o m diskuterats ett särskilt museum för detta utomordentligt märkliga fynd (jfr Norges Bygdøy, Danmarks Vikingeskibshall). Sen fick någon obegriplig auktoritetstro på kvartärgeologin (som dessutom miss-tolkats) Galtabäcksfyndet att upphöjas till det märkligaste fyndet på Äskekärrsskeppets bekostnad. Galtabäck skulle vara folkvandringstida (500-tal) medan Äskekärr i och för sig var vikingatida, det kunde ingen egentligen förneka, men misstänktes (utan något enda sakskäl) vara mycket sent (kanske t o m in en bit i medeltid). Galtabäcksbåten (d v s enbart en del sorgliga rester- först hade båten t o m rekonstruerats i 1:1!) på Sjöfartsmuseet, Äskekärr relegerades till bastionen Carolus Rex (oåtkomlig för publik!) med nedfallande rappning i taket. På 40- och 50-talet visade Harald Åkerlund, då kanske tillsammans med Philibert Humbla (kuriöst nog författare både till bearbetningen av båda fynden!) den främste kännaren av äldre båtbyggeri i landet att Galtabäcksfyndet under inga omständigheter kunde vara från folkvandringstid, i stället borde den vara från forntidens slut eller medeltidens början (slutet av 1000-talet/början av 1100-talet). Eftersom andra delar av fynden inte kunde C-14 dateras p g a de konserveringsmedel som använts var det få som trodde på Åkerlund. Kring 1960 kom man emellertid på att drevet mellan borden var opåverkat av konserveringen och C-14 dateringen kom så till. Humblas datering av Äskekärr bekräftades till fullo, 830 e Kr och Åkerlund hade förstås också helt rätt, Galtabäck daterades till c 1070-1100. Den senare var alltså yngre än den förra! Tablå!

Man kan ju i och för sig misstänka att de ansvariga nu tyckte det var bättre att dra en tystnadens slöja över alltihop. Men hur skulle man kunna låta båten försvinna?

När det så var aktuellt med jubileum i stan (350 år) och dessutom museerna kämpade för att få ett båtmuseum i ett nedlagt hamnmagasin 1971 skrev u-tecknad elaka artiklar i både GHF och GP just med anförda fakta. Jag tyckte det var skandalöst, helt enkelt!

Nå, båtmuseet kom till all-right. Men Äskekärr fick ändå vänta trots att plats reserverats!

Samma otroliga omédvetenhet om värdet hos de marinarkeologiska lämningarna (som Göteborg-utan närmare specifikation-inte alls är ensamt om) visar ointresset för de märkliga stockbåtsfynd som också hör till 'båtmuseets' inventarium bland dem en av Nordeuropas största, åtminstone en från sen bronsålder (700-talet f

Kr). Samt: måhända ännu märkligare- en eventuell barkkanot, i så fall Europas enda bevarade förhistoriska barkkanot från Byslätt i västgötadelen av Viskans dalgång (se Medd nr 3/79)- som sedan över fyrtio år ännu ingen sett undersidan av! Den ligger fortfarande på den sönderspruckna lerbädd på vilken den hittades! I ett f ö nästan obeskrivligt tillstånd, fortfarande placerad i den lika skröpliga bastionen Carolus Rex...

Vad hände så med Äskekärr? OK rekonstruktionen kom i och för sig i form av en i och för sig snygg modell i 1:10, men modellen är inte spantbyggd utan nästan helt massiv. Jämför gärna det oerhörda arbetet på det föregående modellförslaget vid Sjöhistoriska museet i Stockholm! Kunde man då inte ha kostat på lite mera? Därmed falle ingen skugga över Gunnar Leiro- men hans teoretiska tankar borde också publiceras! Tillsammans med ritningarna...

Men skeppet blev inte ritat, trots heroiska insatser av inblandade museimän. Man skyller på lokalproblemet både för dokumentation och för slutlig uppställning efter konservering. Givetvis bör inte båten flyttas mera nu!

Men det här är ju inte riktigt klokt! Sveriges enda vikingatida skeppsfynd, ett fynd av ett representativt vardagsfartyg, sannolikt till format och allmän konstruktion typisk för de mindre kustfararna (c 16 ggr 4 m) och handelsfartygen i hela Norden, under en epok då Norden upplevde en storhetstid på det området som inte har någon egentlig motsvarighet vare sig förr eller senare!! Tillsammans med en av Skuldelevsbåtarna det enda fyndet av en vikingatida handelsknarr!

Bildligt talat hänger nu de skröpliga resterna med ankartrossen i Göteborgs arkeologiska museum (GAM) och aktertampen förankrad i Sjöfartsmuseet medan skrovet förfaller alltmer och ingen vill hala in sin ända. Man har t o m mumlat om att Göteborgs museer inte har resurser att ta ansvar för fyndet.

Sjöfartsstaden Göteborg! I Stockholm kan avslutningen av Vasa-projektet, för den slutliga förvaringen av ett betydligt mindre representativt fartyg, som dessutom symboliserar ett jättelikt marinhistoriskt fiasko, få kosta staten bortåt 100 miljoner svenska kronor! Därmed har ingenting sagts om angelägenheten av Vasa, blott om en jämförelse som misstänkt liknar inte en skandal, utan två-tre stycken!

Red

I denna sorg och detta elände finns också en ljuspunkt. Den flitige dendrokronologen (se Medd nr 1/80 s 2/2/80 s 8) Alf Bråthen har tagit 24 prover på Äskekärrskeppet och visar bl a att båten byggts eller reparerats med virke från vitt skilda växtolaser. Dateringen av årsringarna spänner över åren 835-1037! Då är bl a mastfoten ett sent tillskott.